

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Apel za pravdu povodom obilježavanja godišnjice genocida u Srebrenici, 1995.-2025.: Hitna potreba da se podrži pravo na memorijalizaciju i spriječi veljanje ratnih zločina

David Pettigrew

Dok obilježavamo 30. godišnjicu genocida u Srebrenici, važno je razmisliti o ključnoj podršci koju proglašavanjem 11. jula Međunarodnim danom sjećanja i obilježavanja genocida u Srebrenici Rezolucija Generalne skupštine UN-a pruža Majkama Srebrenice i drugim preživjelima iz Srebrenice. Ova historijska rezolucija UN-a, koja je usvojena zahvaljujući diplomatskom vodstvu ambasadora Lagumđje i njegovog tima u New Yorku, osigurava međunarodno priznanje genocida u Srebrenici i podršku preživjelima na način da objavljuje istinu o genocidu sa možda najuticajnije platforme na svijetu.

U pripremi za obilježavanje 30. godišnjice, kustoski timovi Memorijalnog centra Srebrenica su pripremili važne nove izložbe u saradnji sa ambasadorom Lagumđjom za sjedište Ujedinjenih naroda u New Yorku, uključujući „Od rijeke do nasilja: Životi iza polja smrti“ (u saradnji s BIRN-om), koja je otvorena 15. juna, i „Naslike nade nakon genocida u Srebrenici: putovanje nove generacije“ (koju je pripremio tim za usmenu historiju Memorijalnog centra Srebrenica), koja je otvorena 7. jula. U saradnji sa drugim međunarodnim partnerima, nove izložbe su pripremljene i za Memorijalni centar Srebrenica, izložbe koje se aktivno opiru negiranju i podržavaju Majke Srebrenice i preživjele iz Srebrenice širenjem svijesti o istini.

Rezolucija UN-a o Srebrenici otvorila je komemorativni prostor unutar kojeg se mogu javiti novi izrazi istine o genocidu, uključujući nove izložbe u UN-u, kao i niz akademskih seminara i komemoracija koje su se održale širom svijeta. Komemorativni programi su održani u Belgiji, Kanadi, Nizozemskoj, Švedskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu i drugdje. Ambasador Lagumđja je 8. jula bio domaćin komemoracije u Ujedinjenim narodima 8. jula. Komemoracije za Srebrenicu su održane i širom Sjedinjenih Američkih Država, u Bostonu, Massachusetts, 10. jula, u Hartfordu, Connecticut, St. Louisu, Missouriju i Bowling Greenu, Kentucky, 12. jula, te u Des Moinesu, Iowa, 13. jula. To su samo neke od komemoracija koje su održane širom svijeta u znak sjećanja na žrtve i kao podrška preživjelima.

Međutim, povodom ovog impresivnog niza komemorativnih programa, i s ovim izljevom ljubavi i podrške Majkama Srebrenice i drugima koji su preživjeli genocid, isto tako je važno i suočiti se sa spoznajom da Ured visokog predstavnika i međunarodna zajednica nisu uspjeli provesti sveobuhvatan program tranzicijske pravde u BiH koji bi podržao memorijalizaciju, te spriječio

negiranje i veli?anje ratnih zlo?inaca. Visoki predstavnik, na primjer, nije bio u stanju pozabaviti se zabranom izgradnje spomenika kod Doma kulture Pilica, u kojem su po?jeni zlo?ini koji su bili dio genocida u Srebrenici, ili ukloniti mural posve?en Ratku Mladi?u u Kalinoviku,

Tranzicijska pravda uklju?uje sudske i vansudske mehanizme. Postupci pred Me?unarodnim krivi?nim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) rezultirali su izuzetno važnim pravnim presudama i osu?uju?im presudama, ali je tako?er bilo i cinizma zbog malog broja osu?uju?ih presuda za genocid, blagih zatvorskih kazni i prijevremenog puštanja na slobodu onih koji su osu?eni za gnu?ne zlo?ine. Krajišnik je 2014. godine, na primjer, prijevremeno pušten iz zatvora i do?ekan kao heroj na Palama. Nadalje, negiranje genocida i veli?anje osu?enih ratnih zlo?inaca nastavlja se gotovo nekažnjeno u Republici Srpskoj i Srbiji. Negiranje genocida i veli?anje ratnih zlo?inaca prijete ponavljanjem zlo?ina i ponovo traumatiziraju preživjele koji zaslužuju biti zašti?eni od takve psihološke patnje.

Kao odgovor na ograni?enja sudskog procesa, važno je provesti sveobuhvatnu politiku mehanizama tranzicijske pravde, što uklju?uje i ljudsko pravo na obilježavanje i memorijalizaciju. Preživjeli imaju pravo na obilježavanje i memorijalizaciju. Me?utim, zapanjuju?e je da je preživjelima zabranjeno postavljanje spomenika žrtvama na mjestima na Kojima su po?jeni zlo?ini kao dio genocida u Srebrenici, uklju?uju?i Kravicu, Pilicu, Petkovce i farmu Branjevo. Preživjelima je tako?er onemogu?eno postavljanje spomenika u Kalinoviku (Barutni Magacin), Prijedoru (Omarska i Trnopolje), Fo?i (Sportska dvorana „Partizan“) i Višegradu (Vilina Vlas). Povodom obilježavanja 30. godišnjice genocida u Srebrenici, visoki predstavnik bi trebao iskoristiti bonske ovlasti da se naprave zašti?ena nacionalna memorijalna mjesta na svim ovim lokacijama, kao i na drugima koje ?e identificirati preživjeli.

Pored prava na memorijalizaciju, visoki predstavnik mora ponovo potvrditi važnost vladavine prava u Bosni kao postgenocidnom društvu, tako što ?e osigurati krivi?no gonjenje poricanja genocida, govora mržnje i veli?anja osu?enih ratnih zlo?inaca. Nedopustivo je da se na ulazu u Kalinovik nalazi mural koji veli?a Ratka Mladi?a dok obilježavamo 30. godišnjicu genocida u Srebrenici. Principi tranzicijske pravde zahtijevaju da se takav mural ukloni. Mural mora biti uklonjen kako bi se pružila podrška osobama koje su preživjele genocid u Srebrenici.

Dok odajemo po?ast žrtvama, neka naše obilježavanje godišnjice genocida u Srebrenici 2025. godine bude vodilja za provedbu sveobuhvatnog programa tranzicijske pravde u Bosni. Sveobuhvatna provedba inicijativa tranzicijske pravde kao podrška memorijalizaciji i protiv negiranja i veli?anja ratnih zlo?inaca omogu?ila bi transformaciju kulture, njeguju?i inkluzivno demokratsko društvo u kojem se poštuju ljudska prava. Takve inicijative tranzicijske pravde bi kona?no pružile nadu za pravednu i mirnu budu?nost u Bosni i Hercegovini, ?ime bi se odala po?ast žrtvama i pružila podrška osobama koje su preživjele genocid.

prof. dr. David Pettigrew, profesor filozofije i studija holokausta i genocida na Državnom univerzitetu Southern Connecticut, ?lan Upravnog odbora Programa studija genocida Univerziteta Yale.

Prevela Aida Kadri?

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative

Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.